

رتبه‌بندی مدرسین

Instructors Ranking

اقدامی عملیاتی برپایه برخی شاخص‌های تعیینی در نظام آموزش عالی که در آن مدرسین دانشگاه به مراتب و درجات مختلفی تقسیم می‌شوند تا براساس آن بتوان نظام ارشدیت و پرداخت حقوق و دستمزد را مدیریت و زمینه ایجاد انگیزه، توسعه فردی و بهبود کارایی مدرسین را فراهم کرد.

رتبه‌بندی عمل و فعالیتی است که از طریق آن مرتبه فرد یا گروهی در مقایسه با بقیه مشخص می‌شود (پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، 1398).

مدرس به معنی آموزگار، استاد، دبیر، مربی، معلم است (فرهنگ لغت آنلاین آبادیس). در فرهنگ عامه، مدرسین عنوان کلی هیئت علمی و افراد واجد شرایط تدریس در دانشگاه است، اعم از اینکه براساس ضوابط و مقررات استخدامی اعضای هیئت علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به استخدام درآمده باشند یا فاقد هرگونه رابطه استخدامی با دانشگاه و وزارت باشند. مدرسین براساس رابطه استخدامی با دانشگاه محل تدریس را می‌توان به دو گروه «مدعو» یا «حق‌التدریس» و «عضو هیئت علمی» تقسیم کرد. مدرسین حق‌التدریسی یا مدعو در ازای تدریس در دانشگاه، مبلغی را متناسب با حکم کارگزینی هیئت علمی یا مدرک تحصیلی خود دریافت می‌کنند. عضو هیئت علمی نیز شخصی است که براساس ضوابط و مقررات «وزارتین» (وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) به استخدام «مؤسسه» (دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتین یا سایر مراجع قانونی ذی‌ربط باشند) درآمده است (طاهری و شمس‌بخش، 1395).

رتبه‌بندی مدرسین و اعضای هیئت علمی در نظام آموزش عالی ایران

در نظام آموزش عالی ایران، مدرسینی (بدون در نظر گرفتن مقطع تحصیلات فرد) را که به صورت مدعو در دانشگاه

تدریس می‌کنند «حق‌التدریس» می‌گویند. در یک طبقه‌بندی کلان و عام نیز اعضای هیئت علمی به دو دسته هیئت علمی آموزشی و هیئت علمی پژوهشی تقسیم‌بندی می‌شوند. عضو هیئت علمی پژوهشی به صورت مؤلف تدریس انجام نمی‌دهد و به امور پژوهشی می‌پردازد و به بیان‌دیگر وظیفه آموزشی از وی انتظار نمی‌رود، ولی باین‌حال به آنان اجازه داده می‌شود تا ساعات محدودی را در هفته به تدریس اختصاص دهند. عضو هیئت علمی آموزشی مؤلف است ساعاتی در هفته را بسته به مرتبه علمی خود به امور آموزشی (افزون بر امور پژوهشی) بپردازد. البته در برخی دانشگاه‌ها و نهادهای ستادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از خدمات برخی اعضای هیئت علمی در قالب فعالیت‌های علمی - اجرایی استفاده می‌شود. در رتبه‌بندی خاص، اعضای هیئت علمی و مدرسین در نظام آموزش عالی ایران به صورت‌های زیر رتبه‌بندی شده‌اند:

مربی آموزشیار

به مرتبه علمی عضو هیئت علمی اطلاق می‌شود که مدارک تحصیلی کارشناسی یا معادل کارشناسی ارشد دارند.

مربی

از مراتب علمی دانشگاهی برای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی و پژوهشی است که دارای مدارک دانشگاهی پایین‌تر از دکتری تخصصی یا به عبارتی دارای مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری حرفه‌ای هستند. ارتقاء مرتبه مربی به استادیاری صرفاً از راه اخذ مدرک دکتری تخصصی یا سطح چهار حوزه علمی و رعایت سایر مقررات مربوط امکان‌پذیر است (طاهری و شمس‌بخش، 1395).

استادیار

در ایران، استادیار به مرتبه علمی آن دسته از اعضای هیئت علمی اطلاق می‌شود که دارای مدرک دکتری تخصصی می‌باشند. این مرتبه بالاتر از مرتبه مربی و پایین‌تر از مرتبه دانشیاری است. از شرایط ارتقاء به مرتبه و رتبه بالاتر یک عضو هیئت علمی با مرتبه استادیاری، توقف حداقل

چهارساله در این رتبه و کسب امتیازات لازم براساس آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی وزارتین می‌باشد.

دانشیار

این مرتبه بالاتر از مرتبه استادیاری و پایین تر از استادی است. هرگاه عضو هیئت علمی با مرتبه استادیار حداقل به مدت چهار سال در این مرتبه خدمت کند و براساس آیین‌نامه ارتقاء مرتبه وزارتین به حداقل امتیاز لازم برای ارتقاء به مرتبه دانشیاری برسد، می‌تواند درخواست ارتقاء مرتبه از استادیاری به دانشیاری را به مؤسسه محل خدمت خود ارائه دهد. از فاکتورهای مهم برای رسیدن به مرتبه دانشیاری، دارا بودن امتیازهای چهارگانه: فرهنگی، آموزشی، پژوهشی و علمی-اجرایی است که در کمیته‌های مربوطه و هیئت‌مميزه بررسی، ارزیابی و تصویب می‌شود.

استاد/استاد تمام یا پروفیسور

بالاترین مرتبه در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه است. مطابق با نظام آموزش عالی کشور، استاد بالاتر از مرتبه دانشیار و پایین تر از رتبه استاد ممتاز قرار دارد. به بیان دیگر، دانشیاران برای رسیدن به مرتبه استادی حداقل چهار سال باید از خدمت آنان سپری شده باشد و امتیاز لازم براساس آیین‌نامه ارتقاء مرتبه وزارتین را کسب کنند. سپس به شرط تأیید و تصویب کمیته‌های مربوطه و هیئت‌مميزه دانشگاه، به این رتبه نایل می‌شوند. در کشور ما و در فرهنگ عامه، کلمه استاد تقریباً برای همه اعضای هیئت علمی و مدرسین دانشگاهی کاربرد دارد و گاهی دیده می‌شود برای نشان دادن تفاوت بین لفظ نمادین و مفهوم واقعی کلمه استاد، برای آنهایی که مرتبه استادی را طی قوانین و مقررات مربوطه کسب کرده‌اند، یک پسوند «تمام» به کلمه استاد اضافه می‌شود و کلمه «استاد تمام» شکل می‌گیرد.

رتبه‌بندی مدرسین در دانشگاه جامع علمی-کاربردی از حیث رابطه استخدامی با دانشگاه

به موجب ماده یک آیین‌نامه تشکیل شورای عالی

آموزش‌های علمی-کاربردی مصوب جلسات 234 و 237 مورخ 1369/11/9 شورای عالی انقلاب فرهنگی، آموزش‌های علمی-کاربردی «به آموزش‌هایی اطلاق می‌شود که به قصد ارتقاء دانش افراد و ایجاد مهارت لازم و به فعالیت درآوردن استعدادهای نهفته در ایشان تعلیم داده می‌شود و دانش‌آموختگان را برای احراز شغل، حرفه و کسب‌وکار در مشاغل گوناگون آماده می‌کند و توانایی آنان را برای انجام کاری که به آنان محول شده است تا سطح مطلوب افزایش می‌بخشد» و همچنین به استناد ماده دو این آیین‌نامه، هدف از این آموزش‌ها تربیت افرادی است که در کلیه سطوح برای بخش‌های مختلف: صنعت، کشاورزی و خدمات به آن نیاز است (آیین‌نامه تشکیل شورای عالی آموزش‌های علمی-کاربردی، 1369). از همین رو، دانشگاه جامع علمی-کاربردی در کسوت متولی نظام آموزش عالی علمی-کاربردی، لازم است ضمن فراهم آوردن زمینه مشارکت سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی دولتی و غیردولتی، برای تحقق اهداف و وظایف خود و همچنین آموزش نیروی انسانی متخصص موردنیاز بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور تلاش کند. بر همین اساس، ضرورت دارد برای آموزش متقاضیان، از مدرسین باتجربه و خبره در راستای نیازهای جامعه و صنعت استفاده کند. این مدرسین در قالب دو دسته عضو هیئت علمی که رابطه استخدامی با دانشگاه دارند و مدرسین مدعو یا حق‌التدریس که فاقد رابطه استخدامی با دانشگاه می‌باشند، دسته‌بندی می‌شوند. رتبه‌بندی اعضای هیئت علمی (مدرسینی که به صورت عضو هیئت علمی دانشگاه مشغول خدمت هستند و با دانشگاه رابطه استخدامی دارند) دانشگاه جامع علمی-کاربردی همانند اعضای هیئت علمی سایر دانشگاه‌های کشور در نظام آموزش عالی است.

در خصوص سایر مدرسین این دانشگاه، که از اعضای هیئت علمی دانشگاه نیستند، نیز باید اشاره کرد که مدرسین دانشگاه جامع علمی-کاربردی با مدرسین سایر مؤسسات آموزش عالی دارای برخی تفاوت‌ها از جمله در حوزه دانشی و نحوه رتبه‌بندی می‌باشند.

مدرس در دانشگاه جامع علمی-کاربردی به هریک از

هیئت ممیزه دانشگاه جامع علمی-کاربردی مورخ 1391/7/2 برای ارتقاء مرتبه علمی مدرسان تمام‌وقت و نیمه‌وقت دانشگاه جامع به تصویب رسید که به موجب آن رتبه بندی مدرسان شامل مربی علمی-کاربردی، استادیار علمی-کاربردی، دانشیار علمی-کاربردی، استاد علمی-کاربردی (آیین نامه ارتقاء مرتبه مدرسان علمی-کاربردی دانشگاه جامع علمی-کاربردی (1391) می‌شود و مدرسان دانشگاه جامع علمی-کاربردی در هر یک از این مرتبه‌ها، برای ارتقاء به مرتبه بالاتر لازم بود حائز شرایط و ضوابط آیین نامه ارتقاء مرتبه مدرسان علمی-کاربردی این دانشگاه باشند و موفق شوند امتیازات لازم در بندهای ماده (1) آیین نامه شامل فرهنگی، تربیتی و اجتماعی؛ ماده (2) شامل آموزشی، دانش پایه و مهارتی؛ ماده (3) شامل پژوهشی، فناوری و مهارتی و ماده (4) شامل علمی، اجرایی و مهارتی (همان) را کسب کنند. این آیین نامه با وجود تصویب عملاً هرگز اجرا نشد و در حال حاضر در دانشگاه جامع علمی-کاربردی، برای مدرسان غیر هیئت علمی رتبه‌بندی خاصی وجود ندارد.

انواع مدرس در دانشگاه جامع علمی-کاربردی

مدرس خبیره علمی-کاربردی: به شخصی اطلاق می‌شود که ضمن احراز شرایط علمی و عمومی در حرفه ای خاص دارای تجربه، مهارت و تسلط کافی بوده و توانایی انتقال تجربه و تخصص خود به صورت تدریس را داشته و چهره شاخص در زمینه تخصصی خود باشد و برای تدریس دروس عملی، آزمایشگاهی، کارگاهی یا تخصصی علمی-کاربردی، مجوز کمیسیون تخصصی ذیربط و هیئت ممیزه را دریافت کند (آیین نامه نحوه تشکیل و وظایف کمیته های علمی تخصصی مدرسان خبیره / تجربی دانشگاه جامع علمی-کاربردی، 1394).

مدرس تجربی: به شخصی اطلاق می‌شود که ضمن احراز شرایط علمی و عمومی در یک زمینه یا حرفه خاص دارای تجربه، مهارت و تسلط کافی بوده و توانایی انتقال تجربه و تخصص خود به صورت تدریس را داشته و حداقل دارای ده سال سابقه مرتبط و مستند عملی برای تدریس دروس

افراد واجد شرایط تدریس در مراکز (جامع علمی-کاربردی) گفته می‌شود که بنابر ضوابط دانشگاه به عنوان مدرس علمی-کاربردی شناخته می‌شوند. مدرسین فاقد هرگونه رابطه استخدامی با دانشگاه و مراکز وابسته بوده (اعم از اداری یا قانون کار) و فعالیت آنها به منزله تصدی شغل تلقی نمی‌شود. مقررات خاص دانشگاه جامع علمی-کاربردی بر روابط میان آنها با دانشگاه حاکم است (دانشگاه جامع علمی-کاربردی، 1396). به بیان دیگر، مدرس علمی-کاربردی به شخصی اطلاق می‌شود که توانایی تدریس و تحقیق در دروس دوره‌های علمی-کاربردی را دارد و حائز شرایط عمومی و اختصاصی در نظر گرفته شده برای مدرسین باشد. شرایط عمومی مدرسین تابع شرایط عمومی استخدام اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور و آیین نامه‌های هیئت عالی جذب و شورای عالی انقلاب فرهنگی است و شرایط اختصاصی مدرسین بسته به هر دانشگاه متفاوت می‌باشد. در دانشگاه جامع علمی-کاربردی مدرسین باید واجد یکی از شرایط زیر باشند:

1. دارای مدرک دکترا در رشته مرتبط؛
2. دارای مدرک کارشناسی ارشد در رشته مرتبط و حداقل سه سال تجربه کاری مرتبط در محیط کار و تدریس؛
3. دارای مدرک کارشناسی با هفت سال سابقه کار و تجربه مرتبط و مستند که حداقل سه سال آن بعد از فارغ التحصیلی باشد (مدرسان دارای مدرک کارشناسی صرفاً مجاز به تدریس دروس غیر نظری کاردانی هستند و اختصاص دروس نظری به این دسته از مدرسین همانند مدرسان تجربی و با رأی هیئت ممیزه می‌باشد)؛
4. دارا بودن تأییدیه خبرگی مطابق آیین نامه مصوب هیئت ممیزه دانشگاه (آیین نامه به کارگیری مدرسان در مراکز آموزش علمی-کاربردی، 1394).

به استناد آیین نامه ارتقاء مرتبه اعضای هیئت علمی مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی مصوب جلسه 679 مورخ 14 دی ماه 1389 شورای عالی انقلاب فرهنگی، آیین نامه ارتقاء مرتبه مدرسان علمی-کاربردی در یازدهمین جلسه

عملی، آزمایشگاهی و کارگاهی به تشخیص کمیسیون های تخصصی هیئت‌مميزه باشد (همان).

مدرس آموزشی: به شخصی گفته می‌شود که دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بوده و براساس آیین‌نامه‌های دانشگاه جامع علمی-کاربردی، اجازه تدریس در دوره‌های علمی-کاربردی را دارد. اعضای هیئت علمی سایر دانشگاه‌ها، که به موجب قوانین دانشگاه جامع علمی-کاربردی در این دانشگاه به صورت حق‌التدریس فعالیت می‌کنند و اصطلاحاً مدرس هیئت علمی از دانشگاه‌های دیگر نامیده می‌شوند، نیز از جمله مدرسان آموزشی به حساب می‌آیند.

مدرس دفاع مقدس: به شخصی اطلاق می‌شود که با طی دوره‌های مربوطه و اخذ مجوزهای لازم، اجازه تدریس درس «آشنایی با دفاع مقدس» را در دانشگاه جامع علمی-کاربردی دارد.

مدرس معارف: به شخصی اطلاق می‌شود که با طی دوره‌های مربوط به مدرسی معارف اسلامی و کسب مجوز لازم از نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، اجازه تدریس دروس معارف اسلامی را در دانشگاه جامع علمی-کاربردی دارد.

رتبه‌بندی مدرسین در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش‌های علمی-کاربردی سایر کشورهای جهان

در بسیاری از دانشگاه‌های جهان مراتب مدرسین به صورت کلی شامل دو دسته استخدام رسمی و غیررسمی است. در بخش استخدام رسمی عمدتاً شامل مربی، استادیار، دانشیار، استاد (پرفسور) می‌باشد و رتبه هیئت علمی در بخش غیررسمی با عناوین متفاوت در دانشگاه‌های مختلف جهان به کار گرفته می‌شود. در کانادا و ایالات متحده، ارتقاء از استادیار به دانشیار محدودیت زمانی شش سال دارد و تقریباً همیشه با اعطای به موقع استخدام رسمی همراه است؛ این نیز معمولاً با افزایش پرداخت همراه است (Stewart et al., 2009).

به‌طورکلی، اولین سطح اشتغال اعضای هیئت علمی

جوان مستعد در مؤسسه آموزش عالی رسمی استادیار است. عملکرد رضایت‌بخش به‌طورکلی منجر به رتبه دانشیار و استخدام رسمی می‌شود (Ibid). پس از استخدام رسمی، انتظارات بالاتر، رسیدن به رتبه استاد تمام است که مطابق با بالاترین رتبه در رشته یا زمینه خود است. استاد به‌طورکلی کسی است که دارای استخدام رسمی است و به‌عنوان متخصص در رشته یا رشته خاصی در یک نهاد و مؤسسه آموزش عالی موردتوجه است (McGowan, 2010).

معیارهای ارتقاء مرتبه اساساً شامل ارزیابی رضایت بخش براساس سه معیار تدریس و آموزش، تحقیق و خدمات است (Gentry & Stokes, 2015).

هدف از رتبه‌بندی اعضای هیئت علمی: 1. ارتقاء روابط مطلوب در میان مدرسین و کارکنان، 2. ارتقاء رشد حرفه‌ای فردی، و 3. ارائه ساختار سازگار با مأموریت و اهداف دانشگاه است (Augusta university, 2016) و می‌تواند ملاکی برای پرداخت حقوق و مزایا و تقسیم فعالیت‌های علمی و پژوهشی قرار گیرد.

انواع مدرسان در آموزش‌های علمی-کاربردی به شرح زیر است:

- مدرسانی که در کالج و دانشکده‌های رسمی فعالیت می‌کنند و در دوره‌های حرفه‌ای تدریس می‌کنند.

- مدرسان و دستیاران آزمایشگاهی که در کالج و دانشکده‌های رسمی در آزمایشگاه‌های حرفه‌ای کار می‌کنند و به صورت مستقل به امر تدریس می‌پردازند یا گاهی در کسوت دستیار سایر مدرسان حرفه‌ای عمل می‌کنند.

- مربیان، استادکاران و سایر افراد شاغل در بنگاه‌های اقتصادی که آموزش و کارآموزی را در مشاغل خود تلفیق می‌کنند؛ همچون آموزش تمام‌وقت کارآموزان.

- مربیانی که در مؤسسات کارآموزی شغلی دولتی کار می‌کنند، اغلب با تمرکز شدید بر شمول اجتماعی و شایستگی‌های شغلی کلیدی.

- مربیانی که در سازمان‌های کارفرمایی کار می‌کنند، مانند اتاق‌های بازرگانی یا شرکت‌های آموزشی خصوصی که روی آموزش‌های مهارتی و ارتقاء صلاحیت‌های فنی

رتبه‌بندی مدرسین

در سطح استادیار را دارد. در صورتی که فرد در این رتبه استخدام رسمی نشود، به‌کارگیری به مدت یک تا چهار سال به‌عنوان قراردادی صورت می‌گیرد و ادامه کار در پایان دوره متوقف می‌شود. در کره جنوبی، دانشیار می‌تواند برای دوره تعیین‌شده در قرارداد تا شش سال خدمت کند (Morgan State University, 2017; Augusta University, 2016; Cornell University, 2017; Oxford College of Emory University, 2014).

استاد

مدرسی است که دست‌کم پنج سال تجربه علمی تمام‌وقت در سطح دانشیار را دارد. در کره جنوبی، رتبه استاد فقط در مورد مدرسینی است که استخدام رسمی می‌شوند (Morgan State University, 2017; Augusta University, 2016; Cornell University, 2017; Oxford College of Emory University, 2014).

استاد، دانشیار، استادیار پژوهشی

استفاده از این عنوان مختص عضو هیئت علمی است که وظیفه اصلی او پژوهش است. دکترای تخصصی حداقل مدرک موردنیاز برای این مرتبه‌ها است (University of Texas System, 2016).

دستیار محقق پژوهشی، دستیار پژوهشگر تحقیق، دستیار مهندس تحقیق

این مرتبه‌ها به‌طور معمول با رتبه استادیار پژوهشی موازی است و متقاضیان این رتبه‌ها افزون‌بر صلاحیت و مدرک استادیار پژوهشی، باید در پژوهش توانا باشند. متقاضیان باید واجد شرایط و صلاحیت برای هدایت کار دیگران (مانند دانشجویان کارشناسی ارشد، کارکنان تحقیقاتی ارشد دیگر) باشند. مدرک دکترای شرط لازم برای ورود به این رتبه است. انتصاب به این مراتب ممکن است برای یک دوره سه‌ساله انجام شود (Morgan State University, 2017).

همکار محقق پژوهشی، همکار پژوهشگر تحقیق، همکار مهندس تحقیق

این رتبه‌ها موازی با رتبه دانشیار پژوهشی هستند. همچنین متقاضیان باید تجربه موفقیت‌آمیز زیادی در فعالیت‌های

تمرکز دارند (Grollmann & Rauner, 2007). در آلمان، مدرسان علمی-کاربردی به دو دسته زیر تقسیم می‌شوند:

1. مدرسان مراکز آموزش حرفه‌ای: این مدرسان به ارائه دانش نظری مرتبط با موضوع مورد تدریس، مطابق با حوزه شغلی آتی فراگیران می‌پردازند. آنها به موضوعات حرفه‌ای (مثل مهندسی الکترونیک، تکنیک‌های فلزکاری، اقتصاد خانه و مانند آن) و موضوعات عمومی (مثل آلمانی، انگلیسی، ریاضیات و مانند آن) می‌پردازند.
2. مدرسانی که به تدریس فعالیت‌ها و دروس عملی می‌پردازند (برای مثال زیر عنوان معلمان فنی و مدرسان حرفه‌ای نامیده می‌شوند). وظایف این مدرسان ارائه آموزش و مربی‌گری در حوزه شغلی است (Cedefop, 2007).

سایر رتبه‌بندی مدرسین و تعریف جایگاه مراتب آنان در دانشگاه‌های مختلف جهان به شرح زیر است:

مربی

به فردی گفته می‌شود که حداقل مدرک کارشناسی ارشد از یک مؤسسه معتبر در رشته‌ای که در آن تدریس می‌کند دارد (University of Texas System, 2016; Morgan State University, 2017).

استادیار

فردی است که حداقل سه سال تجربه علمی تمام‌وقت در سطح مربی و مدرس را دارد. استادیار باید پتانسیل رسیدن به برتری در آموزش و تدریس (شامل مشاوره دانشجویی)، تحقیق و خدمات و کار علمی اجرایی یا فعالیت خلاق را دارا باشد. در کره جنوبی، استادیار می‌تواند برای دوره تعیین‌شده در قرارداد به مدت چهار سال خدمت کند (Cornell University, 2017; Oxford College of Emory University, 2014; Morgan State University, 2017; Augusta University, 2016).

دانشیار

مدرسی است که دست‌کم چهار سال تجربه علمی تمام‌وقت

سال تأیید کند و براساس پیشنهاد رئیس گروه و رئیس دانشکده تا 5 سال نیز قابل تمدید است (University of Texas System, 2016; Morgan State University, 2017; Cornell University, 2017; Indian Institute of Science (Education and Research, Pune. IISER Pune. 2017).

متخصص

به مدرسین حرفه‌ای شاغل در زمینه‌های خاص آموزش یا خدمات گفته می‌شود. مطابق با سیاست‌های مؤسسه یا نهاد آموزش عالی، عنوان متخصص ممکن است واژه‌های توصیفی مناسب، برای نشان دادن زمینه‌های خاص مهارت مانند متخصص آموزش عملی، متخصص فعالیت فیزیکی یا متخصص تعلیم و تربیت اجتماعی را دربر گیرد (University of Texas System, 2016; Morgan State University, 2017; Oxford College of Emory University, 2014).

استاد، دانشیار، استادیار کارآموزی و عملی

این رتبه‌بندی با برنامه‌های منظم و عادی نیمه‌وقت یا تمام‌وقت برای اعضای هیئت علمی درگیر در یک برنامه تجربه حرفه‌ای تعیین می‌شود و معمولاً برای یک دوره زمانی کمتر از سه سال تحصیلی است (University of Texas System, 2016; Morgan State University, 2017).

کمک استاد یا کمک دانشیار یا کمک استادیار

از این عنوان و رتبه زمانی استفاده می‌شود که یک فرد واجد شرایط از کسب و کار، صنعت، دولت، بخش خصوصی یا یک مؤسسه آموزش عالی دیگر بتواند مدرس یک دوره آموزشی یا شرکت در تدریس یک دوره در یکی از مؤسسات باشد. برای مؤسسات بهداشتی، این پیشنهاد باید فقط برای افرادی به کار گرفته شود که در مراقبت از بیمار دخیل نیستند و معیارهای فوق را برآورده کنند. میزان فعالیت در دانشگاه حداقل یک سال و کمتر از ده ساعت در هفته است (Ibid; Western University of Health Sciences, 2015).

دستیار آموزشی

این عنوان معمولاً برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی لحاظ

علمی و خلاقیت و توانایی طرح، توسعه و مدیریت پروژه‌های تحقیقاتی مهم داشته باشند. انتصاب به این مراتب ممکن است برای یک دوره تا سه سال انجام شود (Ibid).

دانشمند ارشد پژوهشی؛ محقق ارشد پژوهشی؛ مهندس ارشد پژوهش

این رتبه‌ها به طور کلی با درجه استاد پژوهشی موازی است. افزون بر مدارک تحصیلی مورد نیاز در مرتبه استادی، فرد متقاضی باید دارای مهارت کافی و همچنین شهرت عالی در میان همکاران منطقه ای و ملی باشد. اعضای تعیین شده باید مدارک و مستندات لازم از تولیدات علمی و تحقیقاتی، نشریات، پیشرفت‌های حرفه‌ای و دیگر فعالیت‌های متمایز و خلاقانه خود را ارائه دهند. انتصاب به این مراتب ممکن است برای یک دوره تا پنج سال انجام شود (Ibid). افزون بر مراتب علمی که بیان شد، سایر مراتب علمی مدرسین در دانشگاه‌های خارج از کشور به شرح زیر است:

استاد، دانشیار و استادیار مدعو

این عنوان برای به کارگیری‌های موقت مدرسین استفاده می‌شود. بدین صورت که از اساتید مؤسسات دیگر که رتبه‌های مشابه دارند دعوت می‌شود به صورت آزمایشی در مؤسسه به کار گمارده می‌شوند. این قرارداد به کارگیری محدود به دو سال است. برخی اساتید مدعو دارای صلاحیت خاص حرفه ای و دارای موقعیت در کسب و کار، صنعت، دولت و مؤسسات هستند. در بعضی موارد، یک بخش ممکن است فضا و امکانات را برای یک محقق یا دانشمند برای همکاری از یک مؤسسه یا سازمان دیگری از دانشگاه ارائه دهد. اگر فردی عضو هیئت علمی دانشگاه یا کالج باشد، انتصاب «مدعو» باید در همان رتبه مدرسی انجام شود که او در حال حاضر در آن فعالیت می‌کند. اگر فرد قبلاً عنوان اساتید را نداشته باشد، باید از عنوان «همکار مدعو» استفاده شود.

شورای گروه یا دانشکده می‌تواند به کارگیری استادان را در کسوت هیئت علمی مدعو برای یک دوره اولیه 1 تا 3

رتبه‌بندی مدرسین

دسترسی پیدا خواهد کرد و می‌تواند کمک‌های مالی و حمایت‌های تأمین مالی را از آژانس‌های خارجی به‌دست آورد (University of Texas System, 2016; Cornell University, 2017; Morgan State University, 2017; Indian Institute of Science Education and Research, Pune. IISER Pune, 2017).

عناوین افتخاری

مانند بازنشستگان دانشکده، رئیس دانشکده، استاد بازنشسته و نامزدهای افتخاری مشابه می‌توانند به اعضای هیئت علمی بازنشسته یا در حال بازنشستگی اعطا شوند. تخصیص یکی از این عناوین به‌طور خودکار پس از بازنشستگی نیست و با دارا بودن شرایط زیر صورت می‌گیرد:

- فرد بازنشسته 65 ساله یا بالاتر باشد و دارای حداقل پنج سال سابقه خدمات مستمر با دانشگاه باشد.
- فرد بازنشسته سن 62 سال یا بالاتر داشته و دارای حداقل 10 سال سابقه خدمات مستمر با دانشگاه باشد.
- فرد بازنشسته دارای حداقل 20 سال سابقه خدمات مستمر با دانشگاه باشد (Ibid; Ibid; Oxford College of Emory University, 2014).

کتاب‌شناسی

آیین‌نامه به‌کارگیری مدرسان در مراکز آموزش علمی-کاربردی وابسته یا تحت نظارت دانشگاه جامع علمی-کاربردی (1394). دانشگاه جامع علمی-کاربردی.

آیین‌نامه تشکیل شورای عالی آموزش‌های علمی کاربردی (1369). شورای عالی انقلاب فرهنگی.

آیین‌نامه ارتقاء مرتبه مدرسان علمی-کاربردی دانشگاه جامع علمی-کاربردی (1391). دانشگاه جامع علمی-کاربردی.

آیین‌نامه نحوه تشکیل و وظایف کمیته‌های علمی تخصصی مدرسان خبره / تجربی دانشگاه جامع علمی-کاربردی (1394). دانشگاه جامع علمی-کاربردی.

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (1398). واژه‌نامه‌ها. قابل دسترس در https://dic.irandoc.ac.ir/home/entries?dictionary_id=18&language_id=2&letter_id=18&page=14

دانشگاه جامع علمی-کاربردی (1396). مجموعه قوانین و مقررات آموزشی. اداره کل خدمات آموزشی، دانشگاه جامع علمی-کاربردی.

طاهری، ع. و شمس‌بخش، م. (1395). آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی آموزشی و پژوهشی و فناوری به انضمام شیوه‌نامه

می‌شود که به اعضای هیئت علمی کمک می‌کنند و به‌طور نیمه‌وقت استخدام می‌شوند (Ibid).

دستیار پژوهشی

استفاده از این عنوان در مورد فردی است که در تحقیق و پژوهش تحت هدایت مجری یک پروژه تحقیقاتی کمک می‌کند و توانایی و آموزش مناسب برای انجام تکنیک‌های خاص موردنیاز، جمع‌آوری داده‌ها و استفاده و مراقبت از هر دستگاه و لوازم تخصصی را داشته باشد. مدرک کارشناسی حداقل درجه لازم برای این رتبه است (Morgan State University, 2017).

دستیار مربی یا دستیار تدریس تحصیلات تکمیلی

این رتبه‌ها و عناوین ممکن است به‌جای یکدیگر استفاده شوند و شامل دانشجویان مدرسی است که در دوره نیمه‌وقت یا تمام‌وقت مشغول به تحصیل هستند و در مرحله آخر برنامه‌های دکترای خود هستند (University of Texas System, 2016).

دستیار مدرس

استفاده از این رتبه برای مدرسی است که مسئولیت تدریس، هماهنگی دوره‌ها و برنامه‌ریزی دوره‌های تخصصی، مشارکت و همچنین کار در کمیته داخلی و خارجی و مشارکت در تبادل دانش با جامعه حرفه‌ای را برعهده دارد. برای کسب این رتبه، حداقل یک متخصص باید صلاحیت متقاضی را ارزیابی کند (University of Chalmer, 2014).

استاد برجسته تدریس

رتبه استاد برجسته محدود به اعضای هیئت علمی استخدام رسمی است که از عناوین افتخاری اساتید برجسته در آموزش یا پژوهش است. استادی که دارای فعالیت‌ها و عملکرد برجسته‌ای باشد و توسط هیئت مدیره و معاون اجرایی امور علمی تأیید شود می‌تواند این رتبه را کسب کند. یک عضو هیئت علمی فعال در تحقیق می‌تواند در کسوت استاد افتخاری پاداشی را برای دوره‌ای سه تا پنج سال دریافت کند. استاد برجسته به زیرساخت‌های تحقیقاتی

اصغر زمانی

(عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی)

معادل‌ها

Distinguished Teaching Professor	استاد برجسته تدریس
Research Professor	استاد پژوهشی
Academic tenure	استاد ممتاز
Professor/Full professor	استاد/استاد تمام یا پروفیسور
Assistant Professor	استادیار
Senior Research Scientist	دانشمند ارشد پژوهش
Associate Professor	دانشیار
Research Associate Professor	دانشیار پژوهشی
Research Assistant Professor	دستیار استاد پژوهش
Faculty Research Assistant	دستیار پژوهشی
Graduate Teaching Associate	دستیار تدریس تحصیلات تکمیلی
Assistant Research Scientist	دستیار دانشمند پژوهش
Assistant Research Scholar	دستیار محقق پژوهش
Assistant Instructor	دستیار مربی
Assistant Lecture	دستیار مدرس
Assistant Research Engineer	دستیار مهندس پژوهش
Ranking	رتبه‌بندی
Senior Research Scholar	محقق ارشد پژوهش
Instructor	مربی
Senior Research Engineer	مهندس ارشد پژوهش
Associate Research Scientist	همکار دانشمند پژوهش
Associate Research Scholar	همکار محقق پژوهش
Associate Research Engineer	همکار مهندس پژوهش

اجرایی، دستورالعمل طرز تشکیل هیئت ممیزه مؤسسه، دستورالعمل هیئت نظارت بر عملکرد هیئت ممیزه مؤسسه و آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی. مرکز هیئت‌های امناء و هیئت‌های ممیزه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. تهران: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور.

Augusta. (2016). Guidelines for Faculty Appointment, Development, Promotion, and Tenure. Medical College of Georgia, Augusta University. March 2016. www.augusta.edu/mcg/dean/mcg_pt_guidelines_fy17.pdf

Cedefop (2007). Vocational education and training in Germany. Cedefop Panorama series; 138. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Cornell University (2017). Cornell Approved Academic Titles. Academic Human Resources. August 2017. 34pp. https://hr.cornell.edu/sites/default/files/documents/academic_titles.pdf.

Gentry, R. & Stokes, D. (2015). Strategies for professors who service the university to earn tenure and promotion. *Research in Higher Education Journal*, 28, Corpus ID: 168250525.

Grollmann, P. & Rauner, F. (2007). *International Perspectives on Teachers and Trainers in Technical and Vocational Education*. Dordrecht: Springer.

<https://dictionary.abadis.ir>

IISER Pune (2017). Available: <https://www.iiserpune.ac.in/>

McGowan, J. (2010). An immodest proposal. *Quarterly Journal of Speech*, 96(4), 413-420.

Morgan State University (2017). *Policy and Procedures on appointment, Promotion and Tenure*. This Document Supersedes any Previously published Policy on Appointment, Promotion and Tenure at Morgan state University. The Provisions of this Publication shall not be regarded as a contract between the University and the Reader or Faculty Member. Approved by the Board of Regents on November 07, 2017.

Oxford College of Emory University (2014). Faculty Appointments-Policies, Procedures, and Criteria. December 2, 2014. <https://www.provost.emory.edu%2Fdocuments%2Ffaculty%2FSchool%2FOxford-College-Tenure-Promotion-Guidelines.pdf&usg=AOvVaw1oZB Bh RcbtmFRbjQMF-Ve>.

Stewart, P., Ornstein, M. & Drakich, J. (2009). Gender and promotion at Canadian universities. *Canadian Review of Sociology*, 46(1), 59-85.

University of Texas System (2016). Rule 31001: Faculty Appointments and Titles. <https://www.utsystem.edu/board-of-regents/rules/31001-faculty-appointments-and-titles>

University of Chalmers (2014). University appointment regulations for teaching and research faculty at Chalmers. Appointment regulations, revision 2014-07-02.

Western University of Health Sciences (2015). University Faculty Handbook. Implementation and Effective Date: July 1st, 2015. Approved by the President and the Board of Trustees May 16, 2015. 73PP. <https://www.westernu.edu/bin/hr/faculty-handbook.pdf>.